ԵՐԿՈՐԴ ՏԱՐԻ—ԹԻԻ 744 Կ. ՊՈԼԻՍ, ՇԱԲԱԹ. 1899 ՄԱՐՏ 27—8 ԱՊՐԻԼ 27 ՁՄՌԵՒ 1316 27 ՄԱՐՏ 1315 Դ. ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 744

"ПУЗАНТИОН"
ПУЗАНТЫОНЪ ЧЫЧЕКЪЫ
ПУЗАНЪ КЕЧЕКЪЯНЪ
ПУЗАНЪ КЕЧЕКЪЯНЪ

ԲՅԶԱՆԹԻՈՆ

20 ՓԱՐԱԶ — ՀԱՅԱՍՏԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — 20 ՓԱՐԱԶ

ԱԶԴԱՑԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԻՆ
ԹԻՒԶԱՆԹ ՔԷԶԵՏԱՆ
PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 — 25.
CONSTANTINOPLE

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

«ԲՅԶԱՆԹԻՈՆ»Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՀԱՐՈՒՍՏՆԵՐՈՒՆ ՓԱՍԱՐԱԿՆԵՐ ՈՐ Ի ՄԱՆԶԵՍԻՆԴԸ

Ա.

Թէեւ Տէար Տիգրան Նահապետեան, մեր վաշճանաւոր յարգելի բարեկամ, երկար տարիէ ի վեր գործով հաստատուած է Անգլիոյ մէջ, բայց կ'երեւի թէ իր չուրջ ամէն օր անցնող զարձող ընկերային դէպքերն ու երեւոյթներն այնքան ազէկ չէ ուսումնասիրած, կամ լաւ «չէ մարսած», ինչպէս կ'ըսեն անգլիական ոճով։ Ինք անգլիարնակ ազգայիններու մէջ էն ուսանելիքէն, ուշիմներէն, զարգացեալներէն մէկն է, և արուեստագէտի պատուաբեր զբաղումին մէջ, արձակուրդներ և հանգստեան ժամեր աւելի ունենալով քան հասարակ մահկանացուները, և յամառակի համբերատարութիւնը երած ըլլալով, կ'պատրաստէր իրմէ որ մինչեւ իրիկուն մանիֆաքտուրա ծախելէ զատ ուրիշ բան չընող խանութպաններէն աւելի խորը թափանցած ըլլար այն խնդիրներուն որոց վրայ կ'համի խօսիլ Բիւզանդիոնի մէջ։

Հաւ՞րկ է արդեօք մեր երկուքին մէջ եղած վէճն երկու բառով սահմանել, որպէս զի ազէկ մը հասկցուին մեր տարբերութիւնք։

Տէար Տ. Նահապետեան կ'ըսէ թէ «Հարուստներուն վրայ յոյս մի' դնէք ո՛և է մեծ բան մ'ընելու համար։ Ինչպէս Անգլիոյ մէջ կ'ըլլայ, մեր մէջ ալ, ամէն օգտակար գործ ժողովրդական հանգանակութեամբ պէտք է կատարուի, որուն հարուստն ալ իր չափով կ'մասնակցի։ Հարուստներն Անգլիոյ մէջ ալ այնքան մեծ գեր մը չունին՝ ազգին կրթական, գրական, գիտական, բարեգործական պէտքերն հոգալու մասին։ Իսկ մեք հարուստ ըսուելու արժանի հարուստ չունինք որ մեծ բաներ սպասենք անոնցմէ։ Ոչն հարուստներէն ալ բնաւ երբեք ջլինակ մի' բերէք. զի անոնց մէջ եղած հարստութիւնը մեր մէջ ո՛չ կայ, ո՛չ ալ եղած է երբեք։»

Իսկ մեք կ'ըսենք. «Հիմնական պէտքերը, մեծ ձեռնարկութիւնները, կարեւոր հաստատութիւնները, սկզբնական գրամագլուխ մը կ'պահանջեն ամենուրեք։ Բարեկիրթ ազգերուն, մասնաւորապէս Անգլիացիներուն, մեզ տրուած օրինակը սա՛ է որ առաւելապէս անհատական առաջաձեռնութիւնն է որ կ'հայթայթէ սկզբնական գրամագլուխը։ Հարուստները ճարքան կը ցուցնեն։ Ժողովուրդը կ'հետեւի, եւ իր ամենօրեայ նպաստներով կամ հանգանակութիւններով, կ'պահէ կ'պահպանէ հիմնուած հաստատութիւնները, սկսած բարեգործութիւններէ մինչեւ մեր ազգային հաստատութիւնները, զանազան քաղաքակրթելու փափաքով միայն, և որ ի կարգին՝—Ասո՛ւ հանդերձ, ինչպէս Բիւզանդիոնի ընթերցողները գիտեն՝ առանց Մանչեսթրը բնակելու պէտքն ունենալու, հանգանակութիւնն ալ նոյնով միայն ժողովրդական եղաւ։ 100,000 ոսկիին ամենամեծ մասն հայթայթուեցաւ 500,—1,000,—2,000-ական գումարներով, զոր տուին իր Անգլերեւիք, սկսել նոյն ինքն Սէյտաբէյն և Քրմերբէյն, և հանրային մեծ մարմինք [Corporations], սկսել Սիթէյն [Լոնտոնի Միկնա քաղաքի վարչութենէն]։ Նոյնպէս փաշայէ ընտանիքն անգամ 200 անգլ. ոսկի տուաւ։

* * *

2ո.—Տ. Նահապետեան կարող էր աւելի զօրաւոր փաստ մը բերել՝ եթէ հարցնէր մեզ թէ՝ «Մ'վ Բիւզանդիոն, մինչ չէ՞ք տեսներ որ Լոնտոնի Հիւանդանոցներուն ահագին ծախքերը գլխաւորապէս ժողովրդին նպաստովը կ'հայթայթուին՝ Հիւանդանոցի կիրակիներուն [Hospital Sundays] պարբերական հանգանակութեամբը։»

—Բայց այս փաստն ալ ի վերջոյ Տ. Նահապետեանին իրեն դէմ պիտի դառնար. որովհետեւ, թէպէտ յիշեալ ժողովրդային հանգանակութիւնն ամէն տարի մեծ գումարներ կ'տարածէ, և տեսակին մէջ է'ն հսկայ նուիրատուութիւնն է ապաքէն, բայց Բիւզանդիոն ի՞նչ կ'ըսէր արդեօք։ Մեք չենք ըսեր թէ հանրային հաստատութիւններն հոգալու պարտքը հարուստներուն միայն կ'վիճակի։ Ո՛չ։ Մեք կ'պնդենք թէ ժողովրդին անկ է պահել, պահպանել իր հոգեւոր, մտաւոր և ֆիզիքական բարօրութեան նպաստող այն ամէն հաստատութիւնները որք այլապէս ապահովուած չեն։ Ժողովուրդն ասիկայ կրնայ ընել, և պէտք է ընէ։ Բայց նոյնքան իրաւամբ կ'պնդենք որ հոգեւոր, մտաւոր և ժողովրդական մեծամեծ պէտքերու, ճեռնարկութիւններու, հաստատութիւններու սկզբնական գրամագլուխը հարուստներուն պարտքն է ընծեռել։ Աշխատութիւնք ա'յսպէս բաժնուած են ամէն զարգացեալ ազգերու մէջ։ Ժողովրդային հանգանակութիւնք ընդհանրապէս միայն կրնան հոգալ, որք քիչ քիչ կ'հաւաքուին, ու մէկ կողմէ կ'ծախսուին։ Իսկ նոր հիմնարկութեանց համար մէ'կ անգամէն յատկացուելիք գումարն անհատական բարերարութենէ միայն կրնայ սպասուիլ։

* * *

3ո.—Եւ այսպէս եղաւ Անգլիոյ մէջ ալ, մ'իշ նոյն չարժուն ուր Տ. Նահապետեան իր պատասխանը կ'գրէր մեզ։

—Բանտային մէջ 4—5 միլիոն Անգլիացիք և Յիսանացիք կ'բնակին, որք զարգացեալ, ճեռներէց և բարեկեցիկ ժողովուրդ մ'են։ Ասոնք երկար տարիներ ի վեր պէտքը կ'զգային Համալսարանի մը որ գիտական և արուեստական անհրաժեշտ մեքենք ու կազմածքը տար նորընծայ գաղափարին ճեռնարկութեանց։ Անհատական բարերար մ'էր մեք ձիլ, հիմնագիրը Բանտային Համալսարանին, որ իր անունով կ'ճանչուի, բայց ասիկայ էապէս գաղափար էր, հին Համալսարաններու ոճով։ Ես ահա՛ նոր բարերար մը եկաւ, որ մէկ գրչով 1,500,000 տոլար կամ 300,000 անգլ. ոսկի տուաւ, և հինգ տարուան միջոցին իրարու ետեւէ չենք տուաւ Ճարտարագիտական վարժարան մը [Համալսարանական Բոլեճ] 400,000 տոլարով, և 85,000 տոլար ալ սահմանից վարժարանին ընթացիկ պէտքերուն համար։ Բնագիտութեան վարժարան մը չենք տրուաւ 250,000 տոլարով, և 150,000 տոլար յատկացուց պահպանման համար։ և Բիւմիթամսոթեան և Հանքագործութեան Վարժարան մը՝ 425,000 տոլարով, չէնքն ու ծախքն ի միասին, եւ որպէս զի բան մը պակաս չթողուի ամէնէն կարող բրոճէսորներն ունենալու համար, չինուածքանց լմնալէն ետքն, երեք Հաստատութեանց մէկէն 180,000 տոլարի նոր Նուէր մ'րաւ։

Այս բարերարն է Սըր Ուիլիըմ Մաքքոնոլտ։ Իր ուշիմութեամբ յառաջ եկած մարդ մը, որ ամենեւին եւ բաղաւոս կամ բանասէզծ մը չէ, ընդհակառակն։ He is a practical man, who has made a large fortune by his business ability, and at the same time he is a strongly patriotic man, who wishes to use that ability for the greatest good of his country. [Թայմս, 29 մարտ։] «Գործնական մարդ մ'է սա, որ մեծ հարստութիւն մը գիտած է իր առեւտրական յաջողութիւնեմբ, բայց նաեւ սիրտը տաք մարդ մ'է, և կ'ուզէ իր առեւտրական յաջողակութիւնը ծառայեցնել իր երկրին համար ամէնէն օգտակար ըլլալիք բաներուն։»

Զարմանալի չէ արեւմն որ Բանտային էն մեծ կրթական պէտքը կը հայթայթուի միայն մէկ մարդու չնորհիւ, երբ այսպիսի բարեսէր մը կ'գտնուի մէջերնէ մէկ գրչով 1,000,000 տոլար[200,000 անգլ. ոսկի] կուտայ, որպէս զի Աղջկանց կրթարան մը կցուի մաքքոլտեան Բանտային Համալսարանին։ Իր Տիկին ալ, այս առթիւ, 100,000 տոլար տուաւ որպէս զի Համալսարանին Բժշկական ճիւղն աւելի ընդարձակուի։ Վերջապէս, տեսնելով որ Համալսարանը պարտքի տակ իյնկեր է, այսինքն՝ Բանտային ժողովուրդը պէտք եղածին չափ չի նպաստեր Հաստատութեան պահպանման, Համալսարանին Խնամակալութեան անդամներն իրենց ժէջէն հայթայթելով վճարեցին 191,000 տոլարի գումարն, և պարտքը չնչեցին։ Ահա, երբ այս Բանտային հարուստներ գիտնային մեր պատուական Նահապետեանին իրաւունք իմացական բարօրութեան»

Ահա՛ Հարստութիւն, ո՛չ միայն լիրոյի կամ սգէյլինի, այլ և հոգւոյ եւ սրտի։ Ահա՛ Ազնուականութիւն, ո՛չ միայն Ասպետութեան եւ Լորտութեան, այլ և նկարագրի ու բնաւորութեան։ Այս հոգին, այս սիրտն, այս նկարագիրը, սիրելի՛ Տէար Նահապետեան, չեն չափուիր այն «սպիտիկներով» և «անակնկիթներով վիճակաղրութեամբ» որոց կարօտը կ'քաշէք։ Այս հոգին կրող հարուստն եթէ միլիոն մը ունի, գէ՛թ 100,000 կուտայ; եթէ 100,000 ունի, գէ՛թ 10,000 կուտայ, բայց կուտայ, այդ է կարեւորն, և ա՛յդ է որ կ'պակսի իմէն։ Քանի՛ հատ կ'ուզէք որ համրեմ ձեզ գէթ 100,000 կամ 50,000 լիրայի տէր հարուստ Հայեր որք և ո՛չ մէկ անգամ 1,000 ոսկի մէկէն տուեր են ազգային հաստատութեան մը համար։ Այսչափ Համալսարաններ, Բոլեճներ, Հիւանդանոցներ, Գրական և Գիտական Հաստատութիւններ որոց մէջը կ'ապրիք, այս կամ այն Բարերար անհատին անունը կ'կրեն՝ յայտնապէս կամ ըստեղծին։ Մեր մէջ քանի՞ հատ ունինք առանց մեծ Հաստատութիւնների՝ այս կամ այն հարուստին նուէրն առ Ազգն։ Ահա՛ Պոլիս, Թուրքիոյ Հայոց պարզացման եւ հարստութեան կեդրոնն, որ Ազգիս քիչ շատ բարձրկէկ վարժարանի մը կարօտը կ'քաշէ։ Պէտք չէ՞ր որ մինչեւ ցարդ գոնուէր բարեսէր ազգային մը որ այսքան կենսական պէտքի մը գէթ սկզբնական գրամագլուխն ինքնին հայթայթէր։ Եւ կրնա՞ք ըսել թէ առ այս պէտք եղած 5—10 կամ 15,000 լիրան տրամադրելի չէր եւ ո՛չ մէկուն քով։

* * *

6ո.—Տ. Նահապետեան մեր Ազգին մէջ հարուստներուն սակաւութիւնն ու տկարութիւնը կ'յիշեցնէ մեզ։ Բայց ո՞վ ըսաւ իրեն որ մերիններն ալ անգլիացի կամ յոյն և հրէական հարուստներուն ըրածը պարտին ընել, եղին նայելով ճաթող գրարին պէս։ Բայց իր գործածած փաստն այնպիսի պէ՛տք մ'է որ երկու կողմէն ալ կ'կարէ։—Եթէ մեր հարուստներ ա'յնքան ազգասէր են՝ բաղդատմամբ անգլիացի Լորտերուն, Միլիոնատերուն, հապա մեր ժողովո՞ւրդ ո՛րքան աւելի ազգասէր է՝ բաղդատմամբ անգլիացի ժողովրդին։ Եթէ շաբաթական կարողութիւնները սահմանափակ է մեր մէջ, հանգանակութեան կարողութիւնն աւելի բա՛ըքը կ'ըլլայ ի մեզ՝ մէ՛ն տեսակ։ Հարկաւ, ամէնքն ալ գիրար կ'ըռնեն, և պէտքերն ալ հակամասան են կարողութիւններուն։ Անոնք դարոյ կ'բանան 1,000,000 կամ 500 հազար սգէյլինով, մեք 5 կամ 10 հազար լիրայով ալ կ'չատանանք։ Ինչ որ մեք մտանիչ կ'ընենք, օրինա՛կ է, ա՛յդպէս է, ո՛չ թէ խանութինէ։

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ՔՐՈՆԻԿ

ԵԶԱԿԱՆ "ԴԻՔ,, ՄԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՄԷՋ

Հասարակութեան մէջ տարածուած կարծիք մը կայ թէ երբ կամքն ուժով է, վերջնականապէս կ'յաղթէ ամէն տեսակ արգելքներու և կ'հասնի նպատակին։ Այդ կարծիքին հակառակ մէկ պարագան տեսանք որ քիչ մը կարծես մեր հաւատն ալ տարսեց, վասն զի մեք ալ հաւատացողներէն ենք կամքի հզօր արտայայտութեան։ Պաքուի թատերական մէն մի ներկայացման կ'տեսնէի երկայնահասակ, գունատ վերարկուով և իղդուտած գըլխարկով, հինցած տարազով, մաշուն կօշիկներով, գորշ մազերով, տարիքը 35-40, աղօտ աչքերով, լերկ դիմագիծերով անձ մը։ Ամէն անգամ կուգար առանց քաշուելու առաջին կարգի տեղերուն միայն վայ կ'նստէր, ձեռքը ծրագիր մը բռնած, և քիչ ետքն տակէն բան մը կ'մրմնջար։ Առաջին արարուածը տակաւին կէս չեղած՝ կ'տեսնէինք որ թատրոնի պաշտօնեան կուգար և զայն տեղէն կ'հանէր որ կ'երեւի արգէն ծախուած սեռուած ըլլալուն է, աւելի մեծ նեղութեան, աւելի ստուարի կարօտութեան չըլլալուն մէջ կրթութեան այս բարձրագոյն հաստատութեամբ օժտելուն համար իր և մեր հայրենիքը։»

Նոյն պատասխանը տուեր է իր կարգին Լ. Սպրէյճքոնա, փափաք յայտնելով որ իր հիմնած Ազիկանց համալսարանական Բոլեճն ևս չարուհանութիւնն նպատակ մաք ձիլի հիմնած Համալսարանին։ «Մեք լոկ չափազանցողներն ենք, ըսեր է, Բանատցի այն անմահ Բարերարներուն, Մաք ձիլի, Բէտցմէի, Մօլսընի եւ Սըր Ուիլիըմ Տօսընի արդիւնաւէտ բարեգործութիւններուն։ Թո՛ղ ամէն փառք և պատիւ անո՛նց ընծայուին, սկզբնապատճառն ըլլալնուն համար Բանատցի իմացական բարօրութեան»

Ահա՛ Հարստութիւն, ո՛չ միայն լիրայի կամ սգէյլինի, այլ և հոգւոյ եւ սրտի։ Ահա՛ Ազնուականութիւն, ո՛չ միայն Ասպետութեան եւ Լորտութեան, այլ և նկարագրի ու բնաւորութեան։ Այս հոգին, այս սիրտն, այս նկարագիրը, սիրելի՛ Տէար Նահապետեան, չեն չափուիր այն «սպիտիկներով» և «անակնկիթներով վիճակաղրութեամբ» որոց կարօտը կ'քաշէք։ Այս հոգին կրող հարուստն եթէ միլիոն մը ունի, գէ՛թ 100,000 կուտայ; եթէ 100,000 ունի, գէ՛թ 10,000 կուտայ, բայց կուտայ, այդ է կարեւորն, և ա՛յդ է որ կ'պակսի իմէն։ Քանի՛ հատ կ'ուզէք որ համրեմ ձեզ գէթ 100,000 կամ 50,000 լիրայի տէր հարուստ Հայեր որք և ո՛չ մէկ անգամ 1,000 ոսկի մէկէն տուեր են ազգային հաստատութեան մը համար։ Այսչափ Համալսարաններ, Բոլեճներ, Հիւանդանոցներ, Գրական և Գիտական Հաստատութիւններ որոց մէջը կ'ապրիք, այս կամ այն Բարերար անհատին անունը կ'կրեն՝ յայտնապէս կամ ըստեղծին։ Մեր մէջ քանի՞ հատ ունինք առանց մեծ Հաստատութիւնների՝ այս կամ այն հարուստին նուէրն առ Ազգն։ Ահա՛ Պոլիս, Թուրքիոյ Հայոց պարզացման եւ հարստութեան կեդրոնն, որ Ազգիս քիչ շատ բարձրկէկ վարժարանի մը կարօտը կ'քաշէ։ Պէտք չէ՞ր որ մինչեւ ցարդ գոնուէր բարեսէր ազգային մը որ այսքան կենսական պէտքի մը գէթ սկզբնական գրամագլուխն ինքնին հայթայթէր։ Եւ կրնա՞ք ըսել թէ առ այս պէտք եղած 5—10 կամ 15,000 լիրան տրամադրելի չէր եւ ո՛չ մէկուն քով։

* * *

6ո.—Տ. Նահապետեան մեր Ազգին մէջ հարուստներուն սակաւութիւնն ու տկարութիւնը կ'յիշեցնէ մեզ։ Բայց ո՞վ ըսաւ իրեն որ մերիններն ալ անգլիացի կամ յոյն և հրէական հարուստներուն ըրածը պարտին ընել, եղին նայելով ճաթող գրարին պէս։ Բայց իր գործածած փաստն այնպիսի պէ՛տք մ'է որ երկու կողմէն ալ կ'կարէ։—Եթէ մեր հարուստներ ա'յնքան ազգասէր են՝ բաղդատմամբ անգլիացի Լորտերուն, Միլիոնատերուն, հապա մեր ժողովո՞ւրդ ո՛րքան աւելի ազգասէր է՝ բաղդատմամբ անգլիացի ժողովրդին։ Եթէ շաբաթական կարողութիւնները սահմանափակ է մեր մէջ, հանգանակութեան կարողութիւնն աւելի բա՛ըքը կ'ըլլայ ի մեզ՝ մէ՛ն տեսակ։ Հարկաւ, ամէնքն ալ գիրար կ'ըռնեն, և պէտքերն ալ հակամասան են կարողութիւններուն։ Անոնք դարոյ կ'բանան 1,000,000 կամ 500 հազար սգէյլինով, մեք 5 կամ 10 հազար լիրայով ալ կ'չատանանք։ Ինչ որ մեք մտանիչ կ'ընենք, օրինա՛կ է, ա՛յդպէս է, ո՛չ թէ խանութինէ։

Ներկայացման երեկոյին, ըստ հետաքրքրութենէ չարժած կ'դիմենք թատրոն։ Գրեթէ ամէն տեղերը գրաւուած, ամէնուն աթոռը ծռծռելէ անցուած և այդպէս խիտ պայմաններու մէջ կը սպասենք տեսնել մեծամասն դիւցազները։

Եւ ահա՛ կ'տեսնենք չղթաներու մէջ Մելիքեան՝ Աչոտեան գերին մէջ... կ'մռնչէ։ Մի՞թ պղո՞նք թէ ցաւինք։ Երկու զգացումներն ալ միեւնոյն ատեն կ'արթնան, երբ կ'տեսնենք որ գազանի մը նման կ'ոռնայ։ Այն ատեն կ'ըմբռնեմ անոր նկատմամբ անկարելիութիւնները հաւատքիս, զոր կ'վերագրէի մինչեւ այն ատեն, մասամբ նախանձու կամ չար վկայութեան։ Բայց յոյսս դրած էի, որքան որ ալ տկար յոյս, Համլէթի մենախօսութեան վրայ։ Հայ դերասաններն այնաեղ են ամբողջ, որոնք ծիծաղելու տարի կ'տիրեն։ Մէկ ալ երբ Մելիքեան կ'սկսի արտասանել «լինիլ և չը լինիլ»ն, յանկարծ վերէն կ'լսուին սաւլումներ եւ չի լինիլ («Զըլլա՛ր կոր»)գոչումները[*]։ Մելիքեան այդեղ կոպաւ ալ այծ չմնաց քաշի և քրթմնջիւնով մը ետարտիս մենախօսութիւնը։

Այդ օրէն վերջը, Մելիքեան ա՛լ չերեւցաւ Հայ Թատրոնին մէջ։

Տիվիսի լրագիրներէն մին չատ խիստ գտնուեցաւ անոր մասին։ Մելիքեանի բոլոր ընթացքը վերագրեց չարլատանութեան եւ կեղծ ճեռակատութեան։ Բայց ըստ իս, աւելի ցաւիլ պէտք է այդպիսիներու վրայ քան ծիծաղիլ, եւ ոչ թէ անհիմն ածականներով մերժել զայն։ Մարդն հաւատացած էր որ ինք մեծ դերասան է եւ այդ հաւատքն էր որ հանդուրժել կուտար իրեն ամէն նեղութիւն, տանջանք, երգիծանք, հեգնութիւն, երբ իր տածած յոյսը փլաւ ընդհանուր սուլումներուն մէջ, այդ արդէն բաւ էր որ դաշոյնի մը հարուածէն զօրաւոր էր իր հիւանդ երեւակայութեան համար։ Աւելորդ էր հետեւաբար ա'լ աւելի դառնացնել խեղճին կեանքը, խառնելով թոյն անոր արդէն փտած կեանքին մէջ։ Բայց գէ՛ութը՛ւն, կովկասի մէջ հազուագիւտ բան մ'է, մանաւանդ երբ այս կարգի անգօր նիւթեր կ'ներկայանան որք ուժ չունին դիմադրելու, ձայն չունին ազազակելու։

Մ. ՇԱՀՆԱԶԱՐ

Պոլիս, 15 Մարտ 99

ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԿԱՐԾԻՔ

«... Արդէն ձերացել էր Նուբար-փաշան, ժամանակ էր հանգչելու։ Նա բաց էլ արել, մասամբ իր ծախքով և մասամբ հայր Շարմբեխի ծախքով, մի ընկերանոց[*], ուր կիրակուբ էին ստանում եւ բնակւում գաղթական հայերը. այդ բարեգործական ձեռնարկն էլ քիչ յետոյ մի քանի անձերի ձեռքի գործիք դարձաւ։

«Այդ տեղը փոխանակ ճչմարիտ պէտք ունեցողների ապաստարան լինելու, յետոյ դարձել էր մի կատարեալ ծուլանոց կամ ծոյլերի մի բնակարան, ուր բոլոր Պարիզ հանող հայերը դիմում, ուտում, խմում եւ պառկում էին, առանց ուրիշ բանի մասին մտածելու։

«Նուբար-փաշայի վերջին գործն այս եղաւ. այս ապաստարանն էլ հագիւ մի տարի տեւեց և փակուեց, ինչպէս որ նրա հիմնադիրն էլ, նոյն ինքն Նուբար-փաշան, երկու տարի յետոյ իւր կեանքը փակեց իւր բոլոր ընտանիքը սգի մէջ թողնելով։

«Հանրային տեսակէտով, Նուբար փաշան իւր մեծ հարստութիւնը հանդերձ, մի նշմարելի օգուտ չի ուզեցել հայոց համար, մինչ նրանից չատ և չատ սպասելու իրաւունք ուներ ազգը։ Նա իւր նախանձելի դիրքով, մեծ անունով և անբաւ հարստութեամբ, չա՛տ բան կարող էր անել, բայց կա՛մ չուզեց անել և կամ չկարողացաւ անել։ այսու հանդերձ անուրանալի է թէ Նուբար-փաշան անհատապէս, իբրեւ փաշա, պակասեցաւ ազգի մէջից, մանաւանդ որ նրա նմանները—որ այնքան մեծ հրաշակ վայելեն—մեզանում չատ քիչ են գժբաղդաբար։

Պ-ւէտ Ռ. ՇԱ.Հ–ՄԱԼԻՔԻԱՆ

ԿՈՎԿԱՍՅԻ ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՄԸ

Դիվիջանից [Կովկաս].—Մարտի 9ին Ելենովկա կայարանի բուֆետում [պիւֆէ] հետեւեալ եղեռնագործութեան դէպքը պատահեց։

Նոր Բայազիտցի Ալէքսան Տէր Գրիգորեան, որ երկարաձիգ տարիներ պարապում էր վաճառականութեամբ Սիմէօնովկա գիւղում, կանչուած է լինում Ախտայ՝ հաշտարար դատարանում իւր տուած գանգատների գոհացում ստանալու։ Սիմէօնովկից հասնելով Ելենովկա, կայարանի բուֆէտում իւր ծանօթի հետ ճաշելուց յետոյ, չատապում է չարունակել ճանապարհը, բայց հենց միեւնոյն միջոցին գալիս է Երեւանցի Բ. Գեորգեան անունով մէկը՝ Երեւանի կողմից։ Սրա հետ ինչպէս վաղեմի ծանօթ՝ Գէորգեանն սկսում է պահանջել գինի և զանազան խմիչքներ բուֆէտչուց, որպէս զի չարունակուի քէֆը։ Մէկ երկու բաժակ դառարկելուց յետոյ Տէր Գրիգորեանը ուզում է խոյս տալ և մի կերպ փախչել, բայց չի յաջողուում. Նորիկ Գէորգեանն ստիպում է պիլանել իր պահանջներին՝ խմելը չարունակելու, սպառնալով հակառակ դէպքում սպանել նրանց։ Թէ վերջը ինչպէս է լինում, հանում է Գէորգեանը դաշոյնը և Տէր-Գրիգորեանի կրծքին խփելով գետին է գլորում։ Այդ տեսնելով, բուֆէտչին և մուս ընկերը թողնում փախչում են։ Աբրեւնորուն չտեսնելով վազում է գտնելով թէ «ոճը էք փախչում, իմ խանչալս մէկին սովոր չէ սպանելու, այլ և չատերին»։ Վերջը նրանք մի կերպ ժողում են մուս սեղանակը և դուռը կողպում։ Այս ու այն կողմն է ընկնում Գէորգեանը՝ կատաղած, որ մի քանիսին էլ վիրաւորէ, բայց ոչ ոք չի երեւում աչքին։ Նորից մտնում է բուֆէտը, տեսնում է որ Տէր-Գրիգորեանը կենդանի տանջւում

[*].—Բարիզի հռչակաւոր Անկեղնոցը։ Ի՞նչ կ'ըսէ այս Ռուսահայ։ Բոլոր ծախքը տուողը Նուպար փաշան չէ՞ եղեր։ (Մ. ԽՄԲ.)

[*].—To be or not to be. Լինել կամ չլինել և ո՛չ թէ Լինել և չլինել։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

[Հոկտ. 18, Հանգստյան օր]

Ամեն տարի այս օրերին մեր ժողովուրդը հանդիսավոր կերպով նշում է Հոկտեմբերյան մեծ հեղափոխության տարեդարձը։ Այդ հեղափոխությունը, որ ազատագրեց աշխատավոր մարդկությունը կապիտալիստական ստրկության լուծից, որ ստեղծեց աշխարհի առաջին սոցիալիստական պետությունը, որ ցույց տվեց ամբողջ աշխարհին նոր ուղի դեպի ապագա, դեպի կոմունիզմ, մեծ նշանակություն ունեցավ նաև մեր ժողովրդի համար։ Հոկտեմբերյան հեղափոխության հաղթանակից հետո միայն մեր ժողովուրդը կարողացավ ազատվել ազգային ճնշումից, ստեղծել իր սեփական պետականությունը, ինքնուրույն զարգացման ուղի բռնել։ Հոկտեմբերյան հեղափոխության հաղթանակից հետո միայն մեր ժողովուրդը կարողացավ ազատվել ազգային ճնշումից, ստեղծել իր սեփական պետականությունը, ինքնուրույն զարգացման ուղի բռնել։

ՄԱՑՐԵՐՈՒՆ ԽՐԱՏ . —Տրապզոնի մէջ, Շուշան անուն հայ կին մը 41 ու կէս տարեկան մանուկը բազմոցին վրայ կը դնէ և դուրս կ'ելնէ։ Բայց անգգուշութեամբ կ'մոռնայ մէկդի առնել կըրակարանն, որոյ վրայ ամանով ապուր կ'եփէր։ Մանուկը բազմոցէն գլտորելով տաք ապուրին մէջ կ'իյնայ և կ'խաչի։

ՀԵՐՈՍՈՒԽԻ ՄԸ.—Իօսէֆովիչ գաւառակին Տէրէ գիւղին մէջ իբր 10 օր առաջ ոճիր մը գործուեցաւ։ Մէհմէտ Ալի անուն անձ մը, որ գաւակներու տէր է, կէս գիշերին իր դրացիներէն Շէֆիգա անուն կնոջ մը տունը մտնել կ'ուզէ չար նպատակաւ, և անոր սենեկին դուռը կ'բանաբարէ։ Շէֆիգա, որոյ ամուսինը բացակայ էր, դրան մօտենալով, այս գիշերային ինքնակոչ այցելուին անունը կ'կարդնէ։ Սա, առանց պատասխանելու, նորէն կ'կարուանակէ խառնակել դուռը։ Այն ատեն կինն հասկնալով որ դուռը խառնողը պատուոյ թշնամի մ'է, անմիջապէս պատէն վար կ'առնէ հրացանն եւ դրան ծակէն գնդակ մը ղըրկելով, անկենդան գետին կ'տապալէ գիշերային այցելուն։

ԺԱՆՏԱՏՆԵՒՆ .—Այս միջոցիս մայրաքաղաքիս զանազան կողմերը ժանտատենդ կ'ճարակի թեթեւապէս։ Ցայտնի է թէ այս հիւանդութիւն ընդհանրապէս ջուրի մէջոցաւ կ'ծաւալի. հետեւապէս պէտք է որ ժողովուրդը զգուշութիւն ընէ ջուրի մասին։ Տէրքոսի և ազիւրներու ջուրը պէտք է եռացնել վերջ խմել։ Ժողովուրդը թո'ղ մի կողմէ այսպիսի զգուշութիւն մ'ընէ, միւս կողմէ բազաքապետութիւնն ալ պարտաւոր է Պոլոյ ջուրերը բժշկական քննութեան մը ենթարկել, կ'ըսեն Թուրք լրագիրք։

ՏՐԱԳԶՈՆԻ մէջ ընկերութիւն մը կազմուեցաւ թիեանի տնկարան մը հաստատելու համար։

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԲԺՇԿՈՒԻՆՆԵՐ.—կանանց բժշկական ինստիտուտը մտնելու համար կ. Պոլսէ չորս օրիորդներ Բեդէրպուրկ գացեր են բժշկութիւն սորվելու։

ՋՄԵՌՆ Ի ԳԱԻԱՌՍ .— Պիթլիսէ կը գրուի թէ ձմրան խստութեան պատճառաւ, Պոլսէ մեկնող ԹԳետաւորը վերջերս հազիւ 21 օրէն կրցեր է հասնիլ Պիթլիս։

—Մեղ գաւառին մէջ վերջին օրերս այն աստիճան մեծաքանակ ձիւն տեղացեր է, որ գիւղերու միջեւ հաղորդակցութիւնը ընդհատուեր են, սակայն բարեբախտաբար անձի կորուստ չէ պատահած։

—Գոնեայի մէջ եւս վերջին օրերս յորդ անձրեւներ տեղացած են։ Ցետոյ անձրեւը ձիւնի փոխուեր, և մեծ քանակութեամբ ձիւն տեղացեր է։ Անցեալ տարի երաշտութեան հետեւանքով, արքունիքն ու գետաները լեր չէին սնուցուած, և երկրագործած ձմրան մէջ նեղութիւն կրած էին խոտի պակսութենէն։ Այս միջոցիս բաւական կոտրած կայ ոչխարներուն մէջ։ Սակայն միւս կողմէ երկրագործք գոհ են որ անձրեւները նոր երաշտութեան մը երկիւղները փարատած են։

ՊԻՐԻՆՆԻ ԵՒ ՔԻՕՍԹԷՆՇԷյի միջև հաստատուած չոգենաւային նոր երթեւեկութեան չնորհիւ, Լոնտոնի թերթերուն նչ. օրական թիւերը կիր. օր Ա-թէնք կ'հասնին։ (արդէն նոյն թիւերը կ. Պոլիս կ'հասնին Շբ. իրիկուն)։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ.—Իզմիրի լրագրեր ն առնելով, արդէն ծանուցինք թէ որոշուած է Իզմիր-Գասապայի երկաթուղւոյ գիծը միացնել Անատոլուի երկաթուղւոյ գծին հետ Ա.ֆիոն Գարահիսարի կայարանին մէջ, և թէ կառախումբերն Իզմիրի եւ Պոլսոյ միջև պիտի երթեւեկեն առանց փոխանցութեան (ագիարմա) և դադարի։ կ'ըսուի թէ Իզմիրի լրագիրք քիչ մը կանխած են, իրաւ է թէ որոշուած լմնցած գործ մ'է երկու գիծերուն միացումը, սակայն կառախումբերու ուղղակի երթեւեկութեան մասին տակաւին որոշում չէ որուած։ Նորագոյն տեղեկութեանց նայելով, այս միացման խնդրոյն մէջ ի նկատ առնուած են միայն ձմրան փոխադրող կառախումբերը։ Իսկ վաճառք փոխադրող կառախումբերը պայմանագրէն դուրս ձգուած են, կամ այդ խնդիրն ի վերջոյ պիտի կարգադրուի։ Սակայն իրենց է գիտնալ թէ այս երկաստեք փափաքած միացումէն ինչ օգուտ կրնան ունենալ ուղեւորք։ Եթէ երկու ընկերութեանց ժամակացոյցները քննենք, պիտի տեսնենք որ Պոլսէն Իզմիր երթալու համար 60 ժամ պէտք է. կառախումբն Հայատար-փայէն առաւօտուն կ'մեկնի և միջօրէին հաք Էսկիչէհիր կ'հասնի, ուր հարկ է կանգ առնել մինչեւ յաջորդ առաւօտ։ Էսկիչէհիրէ մեկնող կառախումբը միջօրէին կանգ կ'առնէ Ա.ֆիոն-Գարահիսար. հոն միւս գիծն անցնելով պէտք է նստիլ Ուշաքի կառախումբը։ Երրորդ օրը Ուշաքէ կ'մեկնի երեկոյին Իզմիր հասնելու համար, ընդամէնը 60 ժամու ճամբորդութիւն մը։ Իրաւ է որ Իզմիր-Գասապայի երկաթուղւոյ ընկերութիւնը չարաչար մեկ անգամ արբեցաց կառախումբ մը կ'րանկցնէ Իզմիրէ Գարահիսար կամ փոխադարձաբար, այց այս կառախումբ չարաբերութիւն չունենալով միւս գիծին հետ, ուղեւորութեան տեւողութիւնը նոյն կ'մնայ, քանի որ այդ պարագային մէջ ալ հարկ է երկու գիշեր անցնել, մին Գարահիսարի և միւսն Էսկիչէհիրի մէջ։ Պէտք է յուսալ թէ երկու ընկերութիւններն ալ, որք արդէն մեծ քայլ մ'առած են սկզբնաւ որոշելով միացումն, կէս մնացեան կանգ պիտի չառնեն, և թէ գաղարներն ու կառախումբ կառախումբ փոխադրութիւնները ալ պիտի չնչեն։ Սակայն միւս կողմէ կ'ըսուի թէ այս ծրագիր չարը պիտի իյնայ, եթէ իւնամ առնուի թէ Անատոլուի երկաթուղւոյ ընկերութիւնն առաջարկեր է գնել Այազնի երկաթուղին։ Եթէ այս գնում իրօք տեղի ունենայ, Անատոլուի երկաթուղւոյ ընկերութիւնն իր գիծը պիտի միացնէ ոչ թէ Իզմիր-Գասապայի գծին, այլ Այազնի գծին հետ։

—Իզմիր-Այազնի երկաթուղւոյ ընկերութեան բաժնետէրերու ընդհ. ժողովին մէջ, որ Մարտ 29ին գումարեցաւ ի Լոնտոն, նախագահը Լորտ Ռաթմոր ծանոյց թէ Անատոլուի երկաթուղւոյ ընկերութեան վարչական Ռալերդին նախագահ Տքդ. Սիէմէնսէ նամակ մը ընդունած էր, որ հետեւեալ առաջարկները կ'բներ։ Այազնի երկաթուղւոյ ընկերութիւնն 3 միլիոն ոսկւոյ միացեալ պարտաթուղթեր չբերէ Անատոլուի պետութեան պիտի հանէ 4% տոկոսով եւ 1935ին վճարելի, և 2 միլիոն 800 հազար ոսկւոյ 6% տոկոսով առանձնաշնորհեալ պարտաթուղթեր։ Այս վերջինը պիտի յատկանան չրջաբերութեան մէջ գտնուող պարտաթուղթերու փոխանակութեան։ Ընկերութիւնը բաժնետէրոց պիտի առաջարկէ հինները փոխանակել նոր պարտաթուղթերու հետ։ Եթէ չրջաբերութեան մէջ գտնուող հին պարտաթուղթերը փոխանակելու համար, 2,800,000 ոսկւոյ նոր պարտաթուղթ և 300,000 ոսկւոյ առանձնաշնորհեալ պարտաթուղթ չպահանջեն, Անատոլուի երկաթուղւոյ ընկերութիւնը պիտի երաչխաւորէ 3 միլիոն ոսկւոյ միացեալ պարտաթուղթերու վճարմանայ կարողին կէտ առ կէտ վճարումը մինչեւ արտօնութեան պայմանաժամուն լրանալն, այն է 1935, և նախորդ արժէքներուն պիտի տայ 20 ոսկիներ մէկն ի պարտաթուղթի փոխարէն կամ 15 ոսկի հնչուն դրամ և կամ 20 ոսկիանոց նոր պարտաթուղթ մը։ Լորտ Ռաթմոր յայտարարեց թէ որոշում տալէ առաջ պէտք է խորհիլ Գերման ընկերութեան այս առաջարկին վրայ։

ՄԻ՝ ՎԱՐԱՆԻՔ . —Եթէ կուզէք որ ձեր տղաքը վայելուչ կերպով հագուին, առանց վարանելու դիմեցէք Մայերի Ղալաթիոյ և Պոլսոյ վաճառատուներն ուր մեծ քանակութեամբ կ'գտնուին աղայոց համար խիտ ճաշակաւոր քոսդիւմներ։ Գիներ որոշ և ածան։

ԱԶԳԱՑԻՆ ԿՐՈՆԻԿ

Ամիսէ մը ի վեր, Տփղիսէ, Պաքուէ և Շուշիէ նամակներ կ'առնենք, որք այլ և այլ պատմութիւններ ընելով մեզ, այս տեղ կ'յանգին ամենքն ալ թէ «Նորէն էֆ. Խրիմեան լոյս դեռեր կատարելու վրայ է Ս. Հայրապետին չուրջը»։ Իրը թէ այլ և այլ գործեր իր կամքին համեմատ կատարել կուսայ եղեր Նորէն էֆ., օգտուելով Ս. Հայրապետին վատհաւատութենէն, և։ Մեք այս նամակները չենք հրատարակեր, բայց փոքրիկ ծանօթութիւն մ'ալ անօգուտ չենք համարիր։ Գիտենք որ չատ հեղ կաթողիկոսներու մօտ գրասենեակ են եկեղեցական թէ աշխարհական մարդիկ որք իրենց վրայ դըրուած վստահութիւնը չարաչար գործածած են։ Եւ այս անգամ ալ, ռուսահայ եպիսկոպոսներու, վարդապետներու և քահանաներու ձեռնադրութեան, զանազան կարօտութեց նըպատակ գործերուն և նոյն իսկ ռուսահայ ամուսնական դատերու առթիւ Նորէն էֆ.ին դէմ ծանր ամբաստանութիւններ կ'ըլլան, որոց, մեր մասին, չենք ուզեր հաւատ ընծայել, և անձնական հակակրութեան արդիւնք կ'նկատենք։ Բայց և այնպէս, այս տողերը կ'գրենք դիտմամբ, որպէս զի Ս. Հայրապետը տեղեակ ըլլայ կովկասեան գրածածներուն ընդհանուր խնամեն, և եթէ ինքն եւս պէտքն ղգայ, անյապաղ քննութիւն մը հրամայէ, որպէս զի իր թանկագին վստահութենէն անկարեւոր մարդիկ չօգտուին էջմիածնի մէջ կամ անկէ դուրս։

— Երբէք Ան. Ժողովը գումարեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և անհնազանդութեամբ Բարձր. Ցարութիւն փաշա Տատեանի։

—Ժողովը նկատողութեան առաւ եկեղեցական և յարաբերական խնդրոց մասին Ստեփան փաշա Ազատեանի ներկայած մանրամասն ծրագիրն, և իր վերջնական որոշումն յապաղիկայ նստին թողուց։

—Առաջնորդական գոյից եւ հաւտոց քննիչ Ծանձնաժողովը Շահպազեան Ճակրոս Վրդ.ի հաշուոց մասին իր տեղեկագիրը ամուսցած ըլլալով, Ան. Ժողովն ընդունեց ու հաստատեց այդ տեղեկագիրն, որոյ համաձայն ամէն բանաւոր և օրինական հանգամանքներէ զուրկ կ'դատուին յիշեալ Վրդ.ի դէմ եղած ամբաստանութիւններն հաշուական դիտմանց մասին։ Ժողովը զբաղեցաւ նաև կարգ մը եկեղեցական խնդիրներով և մի քանի ամուսնական կարեւոր խնդրոց քննութեամբ։

—Ս. Պատրիարք Հայրն երեկ իրիկուն կառքով պտոյտ մ'ըրաւ Շիշլիի կողմերը։

—Ան. Ժողովոյ երեկի վիճաբանութիւնք բաւական երկար տեւեցին։ Պահ մը ոգեւորեալ էին։ Օրակարգի խնդիրն սպառած չըլլալով, յառաջիկայ ուրբաթ չէ թէ Բաղաքական, այլ դարձեալ Ան. Ժողով պիտի գումարուի, Վսեմ. Մտեփան փաչայի կողմէ մատուցուած ծրագրին խորհրդակցութիւնները շարունակելու և եզրակացնելու համար։

—Ան. Ժողովն երեկի նստին մէջ զբաղեցաւ նաև կրօնագրքերու հայթայթման խնդրովն ալ, որ օրակարգին մէջ դրուած էր։

—Մեզ կ'գրեն թէ «Մայրաքաղաքիս «Երիտասարդներու Բրիստոնէական Ընկերակցութիւնն» իր եռամսեայ ընդհ. ժողովին ամբողջ հաստատը 453 դահ. Տքդ. Հ.Ս.Պարնըմի միջոցով ղրկեց Վանոյ հայ կարօտեալներուն։»

—Մարտի 15ին, երեկոեան թիֆլիսի ժողովրդանում տեղի ունեցաւ մեզ մոտ հիւր եկած Սվաճեանի կոնցերտը։ Դժբաղդաբար կոնցերտին ուշանալով առաջին մասը չկարողացանք լսել։ Դաշնակաւոր Սվաճեանն ընտրել էր Վերերից, Ռուբինշտայնից, Շոպէնից, Զաչկովսկուց, Լիստից կտորներ։ Անուններն յայտնի են, բայց պրոգրամը լաւ չէր կազմած։ Ինչպէս լսեցինք ուրիշներից, առաջին մասում Սվաճեանն աջողութիւն չէր ունեցել։ դանգատւում էին, նրա պրոգրամի երկրորդ մասը միայն կարողացանք լսել, որ բաղկացած էր իւր հեղինակութիւնից, բոլորն էլ մանր կտորներ արեւելեան գոյնով և հոտով։ Պ. Սը վաճանը վարժ է իւր արհեստի մէջ, բաւականին լաւ ածում է, թէպէտ և նրա մատի տակ Թօնները լիքը և մածուր չեն. աւելի աջողւում է նրան մեղմը, կակուղը, կամացը, խաղաղը, բայց նա մուղիկից լաւ հասկացողին չի կարող գոհացնել։ ինչպէս երեւում է, Պ. Սվաճեանին մոլորեցրել են, որովհետեւ աֆիշի մէջ տպուած է «Պարիզի յայտնի պիանիստ». երեւի ինքը ռուսերէն չհմանալով առանց իւր գիտութեան է այդպիսի բան տպուել։ Ոչ թէ Պարիզի, այլ Թիֆլիսում իսկ կան ոչ այնքան յայտնի պիանիստներ, որոնք Պ. Սվաճեանից պակաս չեն այլ աւելի լաւ են։ Երիտասարդները համակրական ցոյցեր արեցին և Պ. Սվաճեանը պրոգրամից դուրս մի քանի կտորներ էլ նուագեց։ Մեծ բազմութիւն կար դահլիճում. գրեթէ բոլոր Հայերը էին։ Ն. Դ.

—Ուսումն. Խորհրդոյ չաթթ-ական նիստը տեղի ունեցաւ երեկ Բերայի Ս.Հրեշտակացոյն մէջ, առ.ամեայ տեղեկագրութեամբ Ճակոր Գուրգէն էֆ.ի։ 1. Գաւառական վարժարանաց առաջիկայ տարւոյ վիճակացոյցի պատրաստութեան առթիւ, յետ խորհրդակցութեան ինչ ինչ կարգադրութիւններ ըրաւ (??)։ 2. Պրուսայի երկրաշ. վարժարանաց համար տնօրէն-ուսուցիչ մը խնդրուած ըլլալով, հարկ տեսաւ պայմանաց մասին տեղեկութիւններ ուզել Թաղ. Խորհուրդէն և ըստ այնմ ընտրելի նշանակել։ 3. Ռէթէոս էֆ.Պերպէրեան, ի պատասխանի Խորհրդոյ ցաւակցական նամակին, չնորհակալութիւն յայտնած ըլլալով կարգադրեցաւ և արձանագրուեցաւ։ 4. Զբաղեցաւ Գում-Գափուի դպրոցի Թաղ. Խորհրդոյ կողմէ ներկայացուած գրութեամբ և հարկ տեսաւ ի բացատրութիւն հրաւիրել վարժարանին նախկին ուսուցիչը (??)։ 5. Գաւառական մի քանի աղքատ վարժարաններէ դասագիրք խնդրուած ըլլալով, ըստ յանձնարարութեան Ս. Պատրիարք Հօր՝ որոշեց այս մասին հարկ եղած հրահանգը տալ Գրենական Ծանձնաժողովին (!!!)։ 6. Պաղտիու և Պէօյիւքթէրէի վարժարանաց վրայ տեղեկութիւններ ստացաւ կրթական Տեսուչ էֆ.էն, և նոր յանձնարարութիւններ ըրաւ (??)։ (ՄԱՆ. ԽՄԲ. — Փոխանակ այսքան դատարկ նատի մը ատենապետելու, եթէ Տաղաչափութեան Դաս մը ունէի տալ, Գուրգէն էֆ.չա՛տ աւելի զգալի զարկ մը տուած կ'ըլար ազգային դաստիարակութեան։)

— Փիլիպէի ցաւալի դէպքերուն վրայ, հանառակ կուսակցութենէն (Ռասենեան) հետեւեալը կ'գրեն մեզ, մեր անկողմնակալութենէն խնդրելով որ հրատարակենք, թէեւ մեզ համամիտ չըլլանք։—«Այս տեղ խումբ մը մարդիկ կան որ իրենց կուսակցական յաւակնութիւններն այն աստիճան յառաջ կ'տանին որ կ'ուզեն եկեղեցւոյն եւ դպրոցներու բոլոր պատասխանատուները իրենց մարդերէն ըլլան, եւ Աբեղ վ. անոնց դէմ ըլլալուն իրեն վրայ հալածած է անոնց հակառակութիւնը։ Բայց ժողովուրդը դատապարտած է չատոնց իրենց արարքները։ Մարտ 13ին եւ 14ին պատահած դէպքերն ալ այդ մարդերէն սարքուած խաղեր էին։ Դպրոցական կին մը կ'մեռնի և մեռելի կողմէն [1] կ'ուզուի վարդապետն ալ, որ զգուշութեան համար նախ կ'մերժէ, բայց երբ կը պնդուի, նա ալ կ'ընդունի եւ երբ տանէն գառնալով եկեղեցի մտնել կ'ուզէր, քանի մը հոգի, որոց հետ նաև մեռելին տերը, որ այժմ կ'բռնոյ հրաւիրած ըլլալը, կ'արգիլեն վարդապետին եկեղեցի մտնել, առարկելով թէ Պատրիարքարանէն հրաման չկայ, մինչդեռ Մեունդի խմբան երեկոյին Պատրիարքէն եկած հեռագիրը քահանային կ'յանձնէր եկեղեցւոյ ղեկավարութիւն, և քահանային հրաւէրովն ու համաձայնութեամբը վարդապետը կ'դիմնէր[!] եկեղեցի մտնել։ Այս դէպքէն ժողովուրդը կ'դրգռուի և նոյն երեկոյ ու հետեւեալ առաւտ վարդապետն եկեղեցի կ'մտցնեն։ Վարդապետի հակառակորդներէն 8—10 հոգի զինուած, ոմանք դաշոյնով ու դանակով, ոմանք ատրճանակով և երկաթի կտորուանքներով, կ'յարձակին վարդապետին ընկերացողներին վրայ և կ'վիրաւորեն 7 հոգին, բայց յետոյ կ'փախչին, և հալածուելով ոստիկանութեան ձեռքը կ'յանձնուին ու կ'բանտարկուին։

«Երէկ երեկոյ (Մարտ 23ին) Տ.Ա.րաջ Վ. մեկնեցաւ քաղաքէս։ Եթէ Պատրիարքարանը կ'կարծէ թէ անոր հեռացումով կ'խաղաղի ժողովուրդը, կ'սխալի։ Հակառակութիւնը կ'դադրի միայն այն ատեն երբ վերոյիշեալ խումբ մը մարդիկն հրաժարին իրենց կուսակցական յաւկնութիւններէն, եւ եթէ այդ չեն կրնար ընել, պէտք է հեռանան քաղաքէս՝ ուրիշ տեղեր աւելի յարմար հող գտնելու իրենց։ (ՄԱՆ. ԽՄԲ. — Փոխանակ այնքան մարդիկն իրենց տեղէն հեռացնելու, աւելի դիւրին չէ՞ր միայն Ապէն վրդ.ն հեռացնել։ Մեք դարձեալ կ'ըսենք թէ վարդապետին հեռացուելն ամէնէն ազէկ եղաւ։ Արդէն ուր որ գնաց, վռնտուեցաւ այս մարդ։)

—Երէկ Հ. Պօղոս վ. Գաֆթան ժամ մը տեսակցութիւն մ'ունենցեր է Ս. Պատրիարք Հօր հետ։

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ՄՈՆԴԷՎԻՄԱՒ, Ապրիլ 6.— Հանրապետութեան նախագահ Մ. Լուպէ ներկայ եղաւ ի պատիւ իրեն տրուած հացկերոյթին։ Ճառ մ'արտասանեց ըսելով թէ նախագահութեան պաշտօնն ընդունելց հաստատուն պահելու և զօրացնելու հանրապետականներուն միութիւնն որ անհրաժեշտ է երկրին ներքին բարօրութեան եւ արտաքին ապահովութեան։ Հանրապետութեան Նախագահն իր ճառը վերջացուց, չնորհակալելով ժողովրդեան սէրն ազգային բանակին համար։

ՄԱՆԻՈՆ (Ֆրանսա).—Այսօր ի ներկայութեան ահագին բազմութեան մը տեղի ունեցաւ ի յիշատակ Աւստրիոյ հանգուցեալ կայսրուհւոյն Էլիզապէթի կանգնուած յիշատակարանին բացումը։ Ներկայ էին Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր կողմէ պատուիրակ մը, Անգլիոյ Թագուհւոյն և Ֆրանսայի նախարարապետին և Արտաքին գործոց նախարարին կողմէ ներկայացուցիչներ։ Ցետոյ եղէգի կայսր չնորհակալութեան հեռագիրը մ'ուղղեց։

ԼՈ. ՀԷ. — Հոլանտայի արտաքին գործոց նախարարութեան կողմէ Չէնընկէցութեան Դիւանապահորդոյ համար եղած պաշտօնական հրաւէրը կ'յիշատակէ Քարին գովելի նախաձեռնութիւնը խաղաղութեան օրհնութիւնը տարածելու դեսպանախորհրդոյ միջոցաւ, և եթէ հնար է, չափաւորելու ծայրայեղ սպառազինութիւնները։ Ռուս կառավարութեան երկրորդ ծանուցագիրը վիճարանութեանց հիմ պիտի ծառայէ։

ՊԵՐԼԻՆ .— Նայիօնալ Ցայդունկի նայելով, Միացեալ Նահանգներն և Անգլիա ընդունած են Գերմանիոյ առաջարկութիւնը Սամոայի գործը կարգադրելու երեկ անդամէ բազմացեալ յանձնաժողովի մը կողմէ, որուն որոշումները վիճաբանութեամբ պիտի տրուին։ Այս լուծում գերմանական դիւանագիտութեան յաջողութիւն մը կ'նկատուի։

ՎԻՆՆԱ .—Պոհեմիոյ մէջ հակասեմական ծանր անկարգութիւններ պատահեր են։ Կառավարութիւնը զօրք ղրկեց բարեկարգութիւնը վերահաստատելու։

ԼՈՆԴՈՆ.—Ապրիլ 3 թուով Հոնկ-Քոնկէ կ'հեռագրեն Տէյլի Մէյլի թէ անգլիացի պաշտօնակալք, որ Քաուլունի չրջակայքը տեղագրական աշխատութիւններ կ'կատարէին, պատասխրեցան Հոնկ-Քոնկի վերադառնալ, բնիկներուն ապառնական դիրքին պատճառաւ։

ՎԻՆՆԱ.—Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր կրկին ամուսնութեան զրոյցներն հերքեցան։

ՏՐՈՒԻՆ.—Իրլանտացի ազգայնականներուն գումարման մէջ, Տիլլըն առաջարկեց վերակազմել կուսակցութիւնը Բարնէլեան կուսակցութեան սկզբունքներուն վրայ։ Այս կուսակցութիւն Իրլանտայի համար ինքնավարութիւն պիտի պահանջէ, միւս կուսակցութիւններէն անկախաբար։

ՀՌՈՄ .—Արքայական բարձր պատուիրակն ընդհանուր ներում չնորհեց 1896 Սեպտ. ամսէն մինչև 1898 Դեկտ. ամիսը գործուած բոլոր քաղաքական յանցանքներու համար։ 1897 Օգոստ. ամսուն գործուած յանցանքները միայն այս ներումէն դուրս կ'մնան։

ԲԱՐԻԶ.—Դ.Ե. օր տեղի ունեցաւ Ալքոլականութեան դէմ կազմուած Համաժողովին առաջին նիստը։ Ներքին գործոց Նախարարութեան պաշտօնատարներէն Ժիւլ Լէքրան, յանուն կառավարութեան, բարի գալուստ մաղթեց Համաժողովի անդամներուն։ Այս առթիւ ռանսիստութիւն մը ընելով յիշեց ալքոլի չարաչար գործածութեան վարհուրելի յառաջդիմութիւնն ամէն երկիրներու մէջ, եւ ըսաւ թէ կառավարութիւնը կ'չանան առաջն առնել, եւ թէ մասնաւորներն ալ պարտին օգնել այս չանքերուն։ Գովեց զՏՔ. Լէքրէն և իր անձնուէր աշխատակիցներն, որք մեծ արդիւնքներ ձեռք բերին, իրենց նախաձեռնութեամբ կազմուած հակալքոլական ֆրանսական ընկերութեան չնորհիւ, որուն անդամները հիմա 30,000 հոգիի կ'հասնին։ Ատենաբանն յիշեց Բուէնքարէի նախաձեռնութեամբ նախնական վարժարաններու ծրագրին մէջ հակալքոլական ուսուցման ներմուծումն, ինչպէս նաեւ Բարեպաշի չրջաբերականն որով բոլոր ուսուցիչք կ'հրաւիրուին ժուժկալութեան մանկական ընկերութիւններ հիմնել իրենց վարժարաններուն մէջ։ Ըսաւ թէ արդի կրթական նախարարը, Թօրթ Էչկ, որոշած է աւելի մղում տալ այս ձեռնարկին։ Այս համաժողովի մէջ միջոցներ պիտի խորհուին աւելի ուժժկնելու համար հանրային և անհատական գործունէութիւնն ալքոլականութեան յառաջդիմութեան դէմ։ Ժիւլ Լէքրան կ'հաստատէ թէ կղերն ալ իր աջակցութիւնը չնորհած է այս համաժողովին, ուր կ'տեսնուին Պորտոյի, Սէնի Տիէի և Նանսիի արքեպիսկոպոսներն և այլք։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՊԵՐԼԻՆ, 7 Ապրիլ.— Վիլհէլմ կայսր երէկ առաւօտեան ի վեր կ'տառապի թեթեւ յօդացաւով։

ՀՌՈՄ, 7 Ապրիլ.— Տքդ. Մածկոն պատասխանեցաւ նորէն վիրաւորժական թեթեւ գործողութիւն մը կատարել Պապին վրայ, բայց կ'յայտարարէ թէ անոր ընդհ. վիճակը գոհացուցիչ է։

ԲԱՐԻԶ.— Ֆիկարօ այսօր կ'հրատարակէ Ռոժէ զօրավարին մէկ նոր վկայութիւնն, անցեալ Յնվ. 28 թուով, որով մէկ կ'հերքէ գնդ. Հանրիի ու Քուէնհոպի նկատմամբ հարցաքննիչ դատաւոր Պերդիւիւսի մէկ բերած վկայութիւնները։ Ռէնաք, Տրէյֆիւսի աները՝ Համատար, Պերդիւիս, դեր-գնդ. Բարոիէ և Տիկին Տրէյֆիւս ազդուագէս կ'բողոքեն Ռոժէ զօրավարին վկայութեան դէմ, և կ'պահանջեն որ անոր հետ դէմ առ դէմ բերուին վճռարեկ Առեւին առջև։

—Լրագիրք կ'ծանուցանեն թէ Լոնտ կայ որ Չին և Ճապոն պիտի պահակին, Մարտագոյն-Ալբելքի մէջ եւրոպական տէրութեանց ծառայման քաղաքականութիւնն հակակշռելու համար։

—Ամերիկան լուրերը հաստատ կը ցուցնեն ցորեան գինը։ Նիւ-Եորքի մէջ վերջին գինն էր 77 ։75. Լիվրուլ 5 5⅛, Բարիզ և Մարսելիա՝ իրր 20 ֆր.։

—Միջերկրականի Ֆրանս. Նաւատորմին այսօր Թուլոնէ մեկնեցաւ Ֆուտնէ ծովակալին հրամանատարութեամբ, մարտնեիա երթալու համար, ուր պիտի ողջունէ Իտալիոյ թագաւորն ու թագուհին։

ԼՈՆԴՈՆ.—Զինական նոր փոխառութեան պարտաթուղթերը 482 ֆր.ի կ'ծախուին։

ՕԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՕԳԱԿԱՐԱՆ ՂՂԹԱՒՈՑ

Այսօր վերջացու չարթաւս մէջ, քանի մը փոքր ելեւէջներ ընելէ յետոյ, թուղթերուն գիները մնացին քիչ մ'աւելի տակաւ քան անցեալ չարթուն։ Մէկ քանի օրէ ի վեր առնուած եբ.Սակարանները հետագիրներէն ալ կ'երեւի թէ ինչպէս հոս, հոն ալ թոյլ գործառնութիւններ միայն կ'ըլլան։ Հետեւաբար, կարճ խօսքով, գործառնութիւնք տակաւ են և Սակարանական վիճակը դիտե։

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Բանս. Սէռի Դ.	Օ.Ո.	24 37
Ամէնէն բարձր գին	»	24 37
Ամէնէն վար գին	»	24 34
Բուժէլիի երկաթուղի	ֆր.	118 ⅛
Ամէնէն բարձր գին	»	118 ⅛
Ամէնէն վար գին	»	117 ⅞

ԲԱՑՈՒՄ 27 Մարտ.

Օսմ. Բանս. Սէռի Դ. Օ.Ո. Գ.կ.		24 35½
Բուժէլիի երկաթուղի	ֆր.	118 —
Բռէտի Ճէնէրալ Օթթ. Օ.Ո.		6 20
Երկրագործական Պանքա	»	8 38
Սօս.Օթ.Շանթ է Վալ. Ա.Ո.		4 21
Օսմ.Ապահովագր.Ընկ. Օ.Ո		4 04
Թրամուէյ բաժնեթ. զրկ.		720 —
» Ժուխանես	»	227 —
» պաւտաթ.	»	504 —
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.	»	298 —
Բաթափ Կ.Պոլսոյ	»	474 —

ՄԻԹԼԱՆՑ

Քոնսոլիտէ Մէկ օրուան Օ.Ո.		— 85
« ութ օրուան	»	1 15
Բուժէլի երկրագ.	» ֆր.	2 —
» մէկ ամսուան	»	— —

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

20 Ֆրանգնոց	զրկ.	87 15
Անգլիական ոսկի	»	109 36
Բօլ Էմբէրիալ	»	90 —
Մէճիտիէ արծաթ	»	108 03
Քրուպից	»	51 06
Մէճարիէ	»	96 10
Բռւպլ Թղթադրամ	Օ.Ո.	8 57

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	զրկ.	109 20
Բարիզ 3 »	ֆր.	23 02½
Ֆիորին ժանտա	»	10 92½

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԼՈՆԴՈՆ, 7 Ապրիլ

Օսմ. Բոնս. Սէռի Բ.	Ա.Ո.	46 25
» » » Գ.	»	26 50
» » » Դ. բաց.	»	22 50
» » » Դ. գոց.	»	22 56
Փոխառութիւն Գասապա	»	84 —
» Օսմ. 3½%	»	101 50
Օսմ. կայս. Պանքա	»	12 50
Այտընի երկաթուղի	»	13 —
Եգիպտական միացեալ	»	107 75
Անգլ. Բոնսոլիտէ	»	110 56
Հելլէնական 5 %	»	43 50
Մօնօբոլ Հելլէնական 4 %	»	50 50
Ռանթ » 4 %	»	37 50
Պուլկ. Փոխառ. 6 % 1888	»	95 —
» նոր » 6 % 1892	»	94 50
Փոխառ. Բարիզի վրայ	»	25 43¾
Դրամագղայ	»	3 —

ՊԵՐԼԻՆ, 7 Ապրիլ

Օսմ. փոխառութիւն 1888 մարք		99 75
Բուժէլիի երկաթուղի	»	118 70
Անատ. երկ. պատաթուղթ	»	99 80
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 30

ԲԱՐԻԶ, 7 Ապրիլ

Օսմ. Բոնս. Սէռի Դ. բաց.	զրկ.	22 85
» » » գոց.	»	22 72
» » Բ.	»	46 80
» » » Գ.	»	26 80
Օսմանիյէ	»	405 50
Բուժէլիի երկաթուղի	ֆր.	118 50
Օսմ. կայս. Պանքա	»	565 —
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	»	101 95
Բռէտի Լիճնէ Գ.կ.	»	898 —
Պանք տը Բառի	»	1037 —
Իտալական Ռանթ	»	95 10
Սպանիական արտաքին	Ա.Ո.	59 80
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 21½
Դրամագղայ	»	3 —

ՎԻՆՆԱ, 7 Ապրիլ

Փոխառ. Բարիզի վրայ	ֆր.	47 87
» Լոնտոնի վրայ	»	128 70
Բուժէլիի երկաթուղի	»	60 68
Սամ. Ռէնթի	»	129 70

ԱՆԴԼՈՒԹ Պանքային չարաթական հաշուեկշռէն կ'երեւի թէ մետաղադրամը նուազած է 717,000, առեւտրական թուղթերն նուազած են 7,714,000 և պանքատոմսերու պահեստն նուազած է 812,000 ոսկի, որով պահեստից համեմատութիւնն է 37.20 առ հարիւր։

ՉՂԱՅԻՆ ԵՒ ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑՈՂ ԲՈՒԺՈՒՄՔ

Գլխու պտոյտ, կաթուած, լեզ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՊԱՏԻՎԸ

ՀԱՅԿԱՆ ԿԻՍՈՒՄՆԵՐ

Ռ.

«Մ՛ն, նստած իմ մեջ, ասի ինքնայո- ղի քունը, թեղո՞ւ տեսայ ու ոտանիցի մարդ չեմ, ես ա- նա ձեզ պես մարդ տուր դաժներ, ե՛ւ հիւրեր չեմ ընդունիր»,- ինքզինքին ըսելով՝ վեր կենալ ուզեցի, սակայն ոտքերս ինծի չհնազանդեցան, ու ես նորէն ինկայ բազկաթոռին մէջ։

«Մոռցա՞ր ինծի, Ռուբէն, ըսաւ ինծի ծանօթ ձայն մը։

«Ո՛չ, ինչո՞ւ ծանր կենայիր ինծի համար, ես միշտ քեզ կը յիշէի, միշտ կը սիրէի, ինչպէս որ հիմա կը սիրեմ։ Ես ալ ոտքի եղած եմ, ինչպէս դուն, ու ինչպէս դուն, ալ ոտքի չեմ կրնար կենալ»։

«Ինչո՞ւ, ինչպէ՞ս եղաւ որ ոտքի եղած ես, ինչպէ՞ս կրցար ոտքի կենալ»։

«Ես ալ ոտքի եղած չեմ, ես ալ քեզ պէս նստած եմ, ես ալ քեզ պէս ոտքերս չեմ կրնար շարժել, ես ալ քեզ պէս ձեռքերս չեմ կրնար շարժել, ես ալ քեզ պէս ուրիշներու ձեռքով կը կերակրուիմ, ես ալ քեզ պէս ուրիշներու ձեռքով կը հագուիմ, ես ալ քեզ պէս ուրիշներու ձեռքով կը լուացուիմ, ես ալ քեզ պէս ուրիշներու ձեռքով կը պառկեցուիմ, ես ալ քեզ պէս ուրիշներու ձեռքով կը նստեցուիմ, ես ալ քեզ պէս ուրիշներու ձեռքով կը վերցուիմ, ես ալ քեզ պէս ուրիշներու ձեռքով կը տանիմ, ես ալ քեզ պէս ուրիշներու ձեռքով կը բերուիմ, ես ալ քեզ պէս ուրիշներու ձեռքով կը դրուիմ, ես ալ քեզ պէս ուրիշներու ձեռքով կը հանուիմ, ես ալ քեզ պէս ուրիշներու ձեռքով կը հագց